

ILM-FAN VA TA'LIMNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

MAVZUSIDAGI ILMIY
KONFERENSIYA TO'PLAMI

№26

24-MAY

2022-YIL

www.openscience.uz

SCIENCE AND EDUCATION
SCIENTIFIC JOURNAL
ISSN 2181-0842

ILM-FAN VA TA'LIMNING RIVOJLANISH
ISTIQBOLLARI
26-KONFERENSIYA TO'PLAMI
24 MAY 2022 YIL

PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF SCIENCE AND
EDUCATION
PROCEEDINGS OF 26TH CONFERENCE
24TH OF MAY 2022

SCIENCE AND EDUCATION

SCIENTIFIC JOURNAL

Executive Secretary

Tusmatova Nozima Inomovna

Editorial board

Z.Yaxshieva

Jizzakh State Pedagogical Institute, Doctor of Chemical Sciences

S.Sangwa

African Leadership University, Doctor of Business Administration

S.Otakulov

Jizzakh Polytechnic Institute, Doctor of Physical and Mathematical Sciences

M.A.S.Khasawneh

King Khalid University, Special Education, PhD

Sh.Akramova

Military-technical Institute of the National Guard, Doctor of Pedagogical Sciences

E.M.Colocassides

College of Tourism & Hotel Management, Doctor of Science in Communication

B.Sultonov

Tashkent Pharmaceutical Institute, Doctor of Technical Sciences

Ya.L.Chernyavskaya

Tyumen State Medical University, Candidate of Philological Sciences

A.Sidiqov

Tashkent Institute of Chemical Technology, Doctor of Chemical Sciences

W.B.Vidona

Edo State University, Anatomy, PhD

B.Kucharov

Institute of General and Inorganic Chemistry of the Academy of Sciences, Doctor of Technical Sciences

I.Eshmetov

Institute of General and Inorganic Chemistry of the Academy of Sciences, Doctor of Technical Sciences

M.Abdullaev

Andijan State University, Doctor of Historical Sciences

Z.Tojijeva

National University of Uzbekistan, Doctor of Geographical Sciences

N.Jiyanova

Tashkent Financial Institute, Candidate of Economic Sciences

X.Qobulov

Tashkent Financial Institute, Candidate of Economic Sciences

A.Nabiev

Tashkent Institute of Chemical Technology, PhD in Technical Sciences

A.Turgunbaeva

Namangan State University, PhD in Psychological Sciences

B.Xaynazarov

National University of Uzbekistan, PhD in Historical Sciences

M.Voxidova

Tashkent State Institute of Oriental Studies, PhD in Economics

A.Rahmonov

Republican Scientific-Practical Center, PhD in Pedagogical Sciences

G.Ochilova

Karshi Institute of Engineering and Economics, Candidate of Philosophical Sciences

B.Omonov

Karshi State University, PhD in Philosophical Sciences

O.Axmedova

Bukhara Institute of Engineering and Technology, PhD in Technical Sciences

G.Jumanazarova

Jizzakh State Pedagogical Institute, Doctor of Philological Sciences

T.Sabirjanov

Fergana Polytechnic Institute, Candidate of Technical Sciences

Sh.Ismoilov

Tashkent State Law University, Doctor of Sciences in Law

M.Rahimov

Tashkent State Law University, Doctor of Philosophy in Law

L.Rahimkulova

Tashkent State Law University, Doctor of Philosophy in Law

Mas'ul kotib

Tusmatova Nozima Inomovna

Tahririyat

Z.Yaxshiyeva

Jizzax davlat pedagogika instituti, kimyo fanlari doktori

S.Sangwa

African Leadership University, Doctor of Business Administration

S.Otaqulov

Jizzax politehnika instituti, fizika-matematika fanlari doktori

M.A.S.Khasawneh

King Khalid University, Special Education, PhD

Sh.Akramova

Milliy gvardiya harbiy-texnik instituti, pedagogika fanlari doktori

E.M.Colocassides

College of Tourism & Hotel Management, Doctor of Science in Communication

B.Sultonov

Toshkent farmatsevtika instituti, texnika fanlari doktori

Ya.L.Chernyavskaya

Тюменский государственный медицинский университет, кандидат филологических наук

A.Sidiqov

Toshkent kimyo-texnologiya instituti, kimyo fanlari doktori

W.B.Vidona

Edo State University, Anatomy, PhD

B.Kucharov

Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, texnika fanlari doktori

I.Eshmetov

Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, texnika fanlari doktori

M.Abdullayev

Andijon davlat universiteti, tarix fanlari doktori

Z.Tojijeva

O'zbekiston milliy universiteti, Geografiya fanlari doktori

N.Jiyanova

Toshkent moliya instituti, iqtisod fanlari nomzodi

X.Qobulov

Toshkent moliya instituti, iqtisod fanlari nomzodi

A.Nabiyev

Toshkent kimyo texnologiya instituti, texnika fanlari PhD

A.Turgunbayeva

Namangan davlat universiteti, psixologiya fanlari PhD

B.Xaynazarov

O'zbekiston milliy universiteti, tarix fanlari PhD

M.Voxidova

Toshkent davlat sharqshunoslik instituti, iqtisodiyot fanlari PhD

A.Rahmonov

Respublika ilmiy-amaliy markaz, pedagogika fanlari PhD

G.Ochilova

Qarshi muxandislik-iqtisodiyot instituti, falsafa fanlari nomzodi

B.Omonov

Qarshi davlat universiteti, falsafa fanlari PhD

O.Axmedova

Buxoro muxandislik-texnologiya instituti, texnika fanlari PhD

G.Jumanazarova

Jizzax davlat pedagogika instituti, filologiya fanlari doktori

T.Sobirjonov

Farg'ona politehnika instituti, texnika fanlari nomzodi

Sh.Ismoilov

Toshkent davlat yuridik universiteti, yuridik fanlari doktori

M.Rahimov

Toshkent davlat yuridik universiteti, yuridik fanlari falsafa doktori

L.Rahimkulova

Toshkent davlat yuridik universiteti, yuridik fanlari falsafa doktori

33. Ш.Ш.Саидова, Б.З.Саидов
ДИСТАНЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ И ПРЕИМУЩЕСТВА СИСТЕМЫ
ПОДГОТОВКИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ 108
34. Ходжаев Комилхон Юнусович
МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ В ИНОЯЗЫЧНОЙ СРЕДЕ 111

ECONOMIC SCIENCES / IQTISOD FANLARI

35. Nurfayzieva Mokhinur Zayniddinovna
OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF POTENTIAL AREAS OF
TOURISM IN ENSURING THE COMPETITIVENESS OF TOURISM IN
UZBEKISTAN 116
36. Набиев Хасан Қахрамон ўғли
ДАВЛАТ ВА ХУСУСИЙ СЕКТОР ҲАМКОРЛИГИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ АҲАМИЯТИ 119

LEGAL SCIENCES / YURIDIK FANLARI

37. Расулов Шахбоз Даврон ўғли
ЖАЗОДАН ОЗОД ҚИЛИШ ИНСТИТУТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
МАСАЛАЛАРИ 123

PHILOLOGICAL SCIENCES / FILOLOGIYA FANLARI

38. Abduolimova Maftuna Nurulloxon qizi, Valijonov Alimuhammad
THE SIMILARITIES BETWEEN THE ENGLISH AND FRENCH LANGUAGES
IN PHONETICS AND PHONETIC ASSIMILATION 128
39. Sadoqat Fayziyeva
LINGUO-CULTURAL ASPECTS OF SIMULTANEOUS INTERPRETING 131
40. Obobakirova Valizaoy
PAYT ERGASH GAPLI QO'SHMA GAPLAR ERNEST HEMINGVEYNING
"ALVIDO, QUROL" ASARI ASOSIDA 139
41. Toshquvatova Mashhura
NAVOIY SHE'RIYATIDA XALQ MAQOLLARINING O'RNI 141
42. Toshquvatova Mashhura
THE ROLE OF FOLK PROVERBS IN NAVOI POETRY 145
43. Xaitbayeva Nazokat Adilbek qizi
TILSHUNOSLIKDA TERMIN TUSHUNCHASIGA DOIR QARASHLAR 149
44. Khamrayeva Khakima Akhmadjon qizi, Ismailov Turgun Salakhiddinovich
THE NOMINATIVE AND INFINITIVE IN MODERN ENGLISH 152
45. Seilxanova Rita Nurniyazovna
THE USE OF THE PERIPHRASES IN THE UZBEK AND ENGLISH
LANGUAGES 157
46. Orunbayeva Uminiso Sharabiddinovna
THE MAIN FEATURES OF HOMONYMS AND THEIR CLASSIFICATION 160
47. Абраева Шахноза Эсоновна
ЛОТИН ТИЛИНИНГ ТИББИЁТ ТЕРМИНОЛОГИЯСИДАГИ РОЛИ 163
48. Дурдона Акбарова, А.Г.Мухиддинов
СТРУКТУРАЛИЗМ И ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ЛИНГВИСТИКА 166

SOCIAL SCIENCES / IJTIMOIIY FANLAR

49. Amirova Dilshoda Hasan qizi
BOSHQARUVCHI VA XODIMLAR PSIXOLOGIYASI. XODIMLARNI
BOSHQARISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR 169

ЛОТИН ТИЛИНИНГ ТИББИЁТ ТЕРМИНОЛОГИЯСИДАГИ РОЛИ

Абраева Шахноза Эсоновна
abrayevashaxnoza1990@gmail.com
Тошкент тиббиёт академияси

Аннотация: Ушбу мақолада лотин тилининг тиббиёт терминологиясида ишлатилиши ва терминологияга кириб келиши таҳлил қилинади. Чунки, лотин тилини тиббиётнинг ҳар бир соҳасида мавжуддир. Шунинг учун ҳам лотин тили элементлари ўзига хос лексик заҳира ҳисобланиб, асосан тиббиётнинг асосий лексик таркибини ўзига хос тўлдирувчилари ҳисобланадилар.

Калит сўзлар: тиббий терминология, морфология, элемент, лотин-юнон, лексика, синонимия, тиббиёт.

Ҳар бир соҳа ўзининг терминологиясига егадир. Шуларнинг ичида ҳозирги кунда Ҳалқаро номенклатурага айланган тил бу лотин тилидир. Тиббиёт соҳасидаги каби лотин ва қадимги юнон тилларидан шу даражада фойдаланадиган ҳеч қандай замонавий фан йўқдир. Тиббиёт луғатининг юнон ва лотин тиллари морфемалари билан тўлалиги шу даражада юқори-ки, уларни ўрганиш кўпинча тиббий атамалар ва матнлар материаллари асосида олиб борилади.

Энг аввало термин сўзининг пайдо бўлишига ва қисқача тарихига мурожаат қиламиз. Термин сўзи (лот. terminus - чегара, охири, тугаш) "чегара кўриқчиси, муқаддас жойнинг кўриқчиси, кўриқланадиган чегара ичидаги ҳамма нарсанинг кўриқчиси, маданият чегараси" деган маънони англатади. Хусусан терминнинг философик маъносининг келиб чиқиши Аристотелга бориб тақалади.

Тиббиёт терминологияси энг бой термин тизимига эгадир. Бу илмий соҳага олимларининг қизиқишлари узоқ йилларга эга. Маълумки, биринчи ўринда тиббий матнлар қадимги Юнонистонда пайдо бўлган. Қадимги юнон тиббиёти мустақил профессионал билим соҳаси сифатида энг юқори даражага эришган. Қадимги юнон шифокорларининг асарлари тиббиёт томонидан тўпланган билимлар мажмуасини ўз ичига олади. Бизгача етиб келган энг қадимги манбалар Алкмеон Кротонскийнинг тиббий матнларининг бир нечта қисмидир. Ўша даврнинг жуда кўп тиббий асарлари "Гиппократ тўплами" (лот. «Corpus Hippocraticum») га жамланган. Улар анъанага кўра антик даврнинг энг буюк шифокори Гиппократ традицияси бўйича йиғилган.

Бошқа тиллардан лексик бирликларни ўзлаштириш жараёни ҳам ҳар бир тил учун хосдир. Дунёнинг кўп тиллари ўзининг лексик фондини лотин тили элементлари билан тўлдириб борадилар. Бу айниқса роман тиллари гуруҳига

тегишлидир. Лотин тили бутун роман тилларининг пайдо бўлишида асосий база бўлиб ҳисобланади. Лотин тиллари Европанинг жуда кўп мамлакатлари миллий тилларининг шаклланишига катта таъсир кўрсатди. Классик тилларнинг лексик бирликлари француз тили томонидан интенсив қўлланиладиган ва ўзлаштирмалар тизимига қулай жойлашадиган қимматли тил бойликлари ҳисобланадилар.

Тиббиёт луғатининг юнон ва лотин тиллари морфемаларининг иштироки шу даражада юқори-ки, уларни ўрганиш кўпинча тиббий атамалар асосида олиб борилади ва бугунги кунгача бу терминлардан тиббиётнинг барча соҳаларида фойдаланилади. Шунинг учун дунёнинг кўплаб тиббиёт соҳасидаги ходимлари бир-бирларини тушунишлари осон.

Лотинча ва юнонча элементларнинг ва сўз яшаш усулларининг уйғунлигига қарамасдан, кўплаб терминлар бошқа маънода қўлланган ҳолатлар ҳам мавжуд. Масалан, “mesogastrium”-ошқозон тутқичи, “mesoduodenum” бу эса ўн икки бармоқли ичак тутқичи қаби маъноларда келса, бошқа ҳолатда эса “ўрта, аро” қаби маъноларда келади. Таъкидлаш жоизки, янги кашфиётлар кўплаб терминларни ҳосил қилишда кучли туртки бўлиб хизмат қилади. Тиббий терминлар асосан морфемалар ёрдамида ташкил топган. Морфема морфологик даражадаги бирлик сифатида ушбу тилнинг моделлари бўйича ифода тизимининг энг кичик ва мунтазам қайта тикланадиган, мазмун жиҳатидан унга тегишли элементи билан ўзаро боғлиқ бўлган бирлигидир. Шунинг учун ҳам морфемалар туб, деривацион ва аффиксал морфемалар билан характерланади. Туб морфемалар семантик нуктаи назардан сўзнинг ўзагини ҳосил қилади; деривацион морфемаларга қарама-қарши ўлароқ улар сўз яшашда ҳаракатчанлиги билан характерланадилар, яъни ўнг ёки чап валентликларга эга бўлишлари (hypertonia, hypotonia, atonia, eutonia) ёки оралик позицияни эгаллашлари мумкин.

Бугунги кунда мамлакатимизда ҳам лотин тилини тиббиёт соҳасида ўрганишга доир ўқув қўлланмалар, китоблар, луғатлар ва мақолалар жуда кўп тадқиқотчилар томонидан ёзилган, яъни М.Н.Болиев, Л.У.Ходжаева, Х.А.Зоҳидова, З.З.Рахматуллаева, С.Ш.Рустамова, М.А.Сайдуллаева кабилар.

Фойдаланилган адабиётлар

1. АХМАНОВА О. С. Словарь лингвистических терминов. - М.: Советская Энциклопедия, 1997. - 607 с.
2. БАЛЛИ Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. - М.: Изд. иностр. лит., 1955. - 416 с.
3. БЕЖЕНАРЬ Г. И. Структурно-семантическая характеристика французских медицинских терминов: Автореф. дисс. ...канд. филол. – Л.: 1973. -

20 с.

4. БЕРЕЗНИКОВА Р. Е. Лингвистический анализ наименований лекарственных средств: Автореф. дисс. ...канд. филол. наук. - М.: 1975. - 27 с.

5. БЕРЛИН М. И. К вопросу о суффиксальном образовании наречий. - В кн.: Вопросы филологии. Минск: 1972, вып.2, с. 21-28.

6. БОГОМОЛОВА О.И. Современный французский язык. - М.: Изд. лит. на иностр. языках, 1948. - 427 с.